

ohne Anruf PĀṆĀV. Br. 11, 2, 2.

1. निराकार (निम् + आ^०) m. das Nichtessen, Fasten JĀṆ. 3, 31.

2. निराकार (wie eben) adj. f. आ ohne Nahrung d. i. sich des Essens enthaltend und auch Nichts zu essen habend MBh. 3, 16143. 5, 1523. 12, 5777. 14, 2763. HARIV. 3916. R. 1, 48, 31. 2, 32. 39. 3, 10, 5. KATHĀS. 8, 26. Bhāg. P. 1, 13, 43. Dev. 13, 8. Davon nom. abstr. ० ता f. MBh. 15, 1031. PĀṆĀT. 120, 14.

निरिङ्ग (निम् + इङ्ग) adj. unbeweglich: यथा दीपो निवातस्थो निरिङ्गो ज्वलते पुनः nicht flackernd MBh. 12, 1558.

निरिङ्गिनी f. Schleier TRIK. 2, 6, 35.

निरिच्छ (निम् + इच्छा) adj. keinen Wunsch —, kein Verlangen habend MBh. 12, 7171. निरिच्छे संस्थिते रत्ने यथा लोहः प्रवर्तते Cit. beim Schol. zu Kap. 1, 97.

निरिन्द्रिय (निम् + इ^०) adj. f. आ ohne männliches Vermögen; kraftlos überh. TS. 2, 3, 8, 4. 6, 5, 8, 2. TBa. 1, 8, 2, 3. ÇAT. Br. 14, 9, 4, 4. 11. निरिन्द्रिया अस्माः सन्तु सर्वे AV. 9, 2, 10. गावः unfruchtbar KATHOP. 1, 3. — निरिन्द्रिया कृमत्वाश्च स्त्रियो ऽन्तमिति स्थितिः M. 9, 18 (= MBh. 13, 2258). क्लीवपतितौ ज्ञात्यन्धबधिरौ तथा। उन्मत्तजडमूकाश्च ये च केचिन्निरिन्द्रियाः 201. An beiden Stellen so v. a. gebrechlich.

निरिन्धन (निम् + इ^०) adj. f. आ durch keinen Brennstoff genährt: अग्नि MBh. 14, 543. HARIV. 2533. 2576. MĀRK. P. 10, 48.

निरितक (von ईत् mit निम्) adj. sehend, schauend Bhāg. P. 6, 9, 44. Jmd. sehend so v. a. besuchend: मुमूर्षोरनिरितकः RĀGA-TAR. 6, 94.

निरितणा (wie eben) 1) adj. anschauend: स्वनासाय^० Bhāg. P. 7, 13, 32. — 2) u. Blick Suçr. 1, 255, 12. VARĀH. BRH. S. 77, 3. SĀH. D. 173. Bhāg. P. 1, 9, 40. 10, 31. 11, 8. 8, 8, 25. चकितनिरितणा adj. 5, 8, 2. das Anblicken, Anschauen, Beschauen, Betrachten R. 5, 14, 56. Suçr. 2, 304, 9. 370, 1. Bhāg. P. 5, 10, 21. 14, 31. Verz. d. Oxf. H. 92, a, 7. GĀT. 18. परस्परं कटातनिरितणां संज्ञातम् Vst. in LA. 7, 2. 20, 18. In der Astrol. aspectus planetarum: सत्पापनिरितणौ: VARĀH. BRH. S. 69, 7.

निरिता (wie eben) f. Betrachtung: पच्छति स्म पितामहम्। शितिकपठस्य विज्ञोश्च बलाबलनिरिताया so v. a. in Bezug auf R. 1, 73, 14. — Vgl. दुर्निरिता (auch MBh. 13, 839), welches aber auch auf eine Form निरित zurückgeführt werden könnte.

निरितिन (wie eben) adj. sehend, schauend: नातिद्वर^० R. 5, 86, 12.

निरिदय (wie eben) adj. anzublicken, anzuschauen MBh. 12, 7775. Bhāg. P. 4, 3, 24. in Betracht zu ziehen: तत्रार्थः सह कामेन निरिदयो धर्मचतुषा R. 5, 84, 5. — Vgl. दुर्निरिदय.

निरिति (निम् + ईति) adj. nicht heimgesucht von Plagen, Drangsalen RAAG. 1, 63. निरितिक f. आ keine Plagen —, keine Drangsale verkündend: दिशः R. 1, 32, 24.

निरिश s. निरीष.

निरिश्चर (निम् + ई^०) adj. keinen Gott habend, atheistisch COLEBR. Misc. Ess. I, 236. HALL in dem Vorworte zu SĀMĀJAPRAY. 1, 2.

निरिष (निम् + ईषा) n. der Körper des Pfluges (ohne Deichsel und Pflugschaar) AK. 2, 9, 18. H. 891. Viell. nur adj. ohne Deichsel. Nach ÇKDā. hat der Text des AK. निरीष und ist निरीष eine von BHAR. eingeführte Variante.

निरिह (निम् + ईह) adj. unthätig, ohne Streben, ohne Verlangen nach Etwas, gleichgültig gegen Alles MBh. 14, 1302. RAAG. 10, 25. Bhāg. P. 3, 5, 5. 8, 10. 4, 23, 12. 7, 9, 32. निरीहवस्था SĀH. D. 76, 6. Davon nom. abstr. ता f. MBh. 3, 95. Schol. zu P. 2, 1, 48.

निरिहा (wie eben) f. Gleichgültigkeit gegen Alles Bhāg. P. 4, 22, 24.

निरुक्त (auch संज्ञायाम् so betont nach GAṆA आचितादि zu P. 6, 2, 146) 1) adj. ausgesprochen; laut, deutlich u. s. w. s. u. वच् mit निम् — 2) n. Deutung eines Wortes, etymologische Worterklärung, = पदभञ्जन H. 245. वर्षागमो वर्षाविपर्ययश्च द्वौ चापैरौ वर्षाविकारनाशौ। धातोस्तदर्थान्तिशयेन योगस्तदुच्यते पञ्चविधं निरुक्तम्॥ KĀR. zu P. 6, 3, 109. तस्यैतदेव निरुक्तं हृद्यमिति तस्माद्दृश्यम् KHĀND. UP. 8, 3, 3. MBh. 1, 266 (= 2320. 18, 192). 12, 8693. 13129. fgg. VP. 277. KULL. zu M. 3, 250. 5, 55. Im Bes. Titel eines der 6 Vedāṅga, der dem Jāśka zugeschriebene Commentar zu den Nighaṇṭu, Einl. zu Nir. XV. XX. शिवा कल्पो व्याकरणां निरुक्तं कुन्दो ज्योतिषम् MUṆḍ. UP. 1, 5. MBh. 12, 13232. 13, 4108. LALIT. 151. VP. 284. Ind. St. 1, 13, 17. 3, 260. fg. ० वृत्ति 2, 470. Vgl. निरुक्ति, निरुक्त, निरुक्तिक.

निरुक्तकार (नि^० + 1. कार्) m. N. pr. oder vielleicht nur Bein. eines Scholiasten Verz. d. Oxf. H. 126, a.

निरुक्तकृत् (नि^० + कृत्) m. Bein. eines Schülers des Çākrapūrṇi VP. 278.

निरुक्तग adj. in der Stelle: सो (ब्रह्मा) ऽञ्जलिप्रमदो भूवा चतुर्वक्त्रो निरुक्तगः MBh. 12, 13283.

निरुक्तज (नि^० + ज) adj. Bez. einer Art von Söhnen MBh. 13, 2615.

निरुक्तवत् m. der Verfasser des Nirukta, Bein. Jāśka's BH. Dev. in Ind. St. 1, 106.

निरुक्ति (von वच् mit निम्) f. Deutung eines Wortes, etymologische Worterklärung: स्वप्ने निरुक्त्या weil es als Traum gedeutet worden ist Bhāg. P. 5, 11, 3. अर्त्ताकानिरुक्तिं त्वं यथावद्वक्तुमर्हसि MBh. 1, 1656; vgl. BURN. in Lot. de la b. l. 839. fgg. In der Rhetorik Unterschiebung einer Wortbedeutung, künstliche (dichterische) Deutung; wenn z. B. दोषाकर (Mond दोषा + कर) zerlegt wird in दोष + आकर. निरुक्तियोगता नामान्यार्थत्वप्रकल्पनम् KUVALAJ. 154, b. निरुक्ति bezeichnet wie निरुक्त auch den Commentar Jāśka's zu den Nighaṇṭu H. 280.

1. निरुक्तास (निम् + उ^०) m. das Nichtathmen: ० निपोडित Bhāg. P. 4, 8, 80.

2. निरुक्तास (wie eben) 1) adj. f. आ nicht athmend MBh. 3, 1613. 12, 9157. 14, 476. R. 5, 25, 48. Suçr. 1, 255, 9. 2, 93, 9. Bhāg. P. 3, 31, 23. — 2) subst. eine best. Hölle (wo man nicht athmen kann) WOLLH. Myth. 22.

निरुज adj. = नीरुज gesund MBh. 3, 1640. Wohl fehlerhaft.

निरुतर (निम् + उ^०) 1) adj. a) der Keinen über sich hat VJUTP. 70. MĀNUGĀIN. 8, 6, 27. — b) der keine Antwort hat, Nichts zu erwidern vermag VJAVAHĀRAT. 16, 12. सर्वानिव निजयाह चकार च निरुतरान् HARIV. 14212. KATHĀS. 4, 79. PĀṆĀT. 112, 18. — 2) n. N. eines Tantra Verz. d. Oxf. H. 109, a. ० तत्र 101, b.

निरुत्पात (निम् + उ^०) adj. f. आ keine unglückverheissenden Erscheinungen darbietend: वसुधा HARIV. 2881.

निरुत्सव (निम् + उ^०) adj. ohne Feste: ऋतु RAAG. 8, 65. आश्रम Bhāg.